

УДК 159.9.01:37.036.5

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ФЕНОМЕНОЛОГІЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ**

Кандидат психологічних наук, доцент Шандрюк С. К.

Тернопільський національний економічний університет, Україна, м. Тернопіль

Розглянуто теоретико-методологічні засади розвитку професійної творчості майбутніх фахівців психологічного профілю. Представлено основні підходи до розуміння професійної творчості майбутніх психологів. Визначено професійну творчість психолога як здатність особистості фахівця психологічного профілю до створення нового в духовному чи матеріальному вимірах життя і професійної психологічної діяльності. Виокремлено професійну творчість як особистісну характеристику, як реалізацію професіоналом власної індивідуальності у ході виконання виробничих завдань. Доведено різноаспектне бачення сутності професійної творчості, яке інтегрується в категорії творчої особистості. Охарактеризовано соціально-психологічні умови становлення творчої особистості студентів-психологів та розвитку їхньої професійної творчості.

Ключові слова: креативність, професійна творчість, професійні творчі здібності, творча особистість, підготовка фахівців.

Шандрюк С. К. Теоретическое обоснование и феноменология профессионального творчества будущих психологов / Тернопольский национальный экономический университет, Украина, Тернополь.

Освещены теоретико-методологические основы развития профессионального творчества будущих специалистов психологического профиля. Обоснованы основные подходы к пониманию профессионального творчества будущих психологов. Определено профессиональное творчество психолога как способность личности специалиста психологического профиля к созданию нового в духовном или материальном измерениях жизни и профессиональной психологической деятельности. Выделено профессиональное

творчество как личностную характеристику, как реализацию профессионалом собственной индивидуальности в ходе выполнения производственных задач. Доказано разноаспектное видение сущности профессионального творчества, которое интегрируется в категории творческой личности. Охарактеризованы социально-психологические условия становления творческой личности студентов-психологов и развития их профессионального творчества. Ключевые слова: креативность, профессиональное творчество, профессиональные творческие способности, творческая личность, подготовка специалистов.

Shandruk S. K. Theoretical substantiation and phenomenology of professional creativity of future psychologists / Ternopil National Economic University, Ukraine, Ternopil.

The article describes the theoretic-methodological basis of development of professional creativity of future specialists psychological profile. The paper presents the basic approaches to understanding of professional creativity of future psychologists. There were defined professional creation of the psychologist as the ability of the person skilled psychological profile to create a new spiritual or material dimensions of life and professional psychological activity. Dedicated professional creativity as a personal characteristic, as the implementation of the professional's own individuality in the course of performing production tasks. Different vision of the essence of professional creativity that integrates into the category of a creative personality. Characterized by socio-psychological conditions of development of creative personality of students-psychologists and the development of their professional creativity.

Keywords: creativity, professional creation, professional creativity, creative personality, training for specialists

Вступ. З поміж проблем філософських та психологічних в усі віки вирізнялися такі, що заслуговують на статус вершинних, взірцевих, еталонних. Це проблеми, науковий та буттєвий потенціал яких охоплює та пронизує всі рівні існування сутнього: від

найбуденніших і детальних до найвеличніших і всезагальних. Проблема творчості, проблема людини як творця, проблема людського життя як творчого сходження до власного «Я» - безумовно серед них. Особливо це стосується системи підготовки професіоналів загалом, і психологів зокрема, адже розвиток творчої особистості студентів ВНЗ як майбутніх фахівців-психологів є вкрай актуальним завданням сучасної системи національної освіти, оскільки від повноти його вирішення залежить якість підготовки та ефективність їхньої професійної діяльності у сфері психологічної служби. Важливість наукової розробки різних проблемних аспектів цього надзавдання, зокрема вивчення розвитку професійної творчості психологів, зумовлена тим, що Україна на сучасному перехідному етапі суспільного розвитку і державотворення має особливо гостру потребу в творчих висококомпетентних особистостях, які б адекватно і відповідально усвідомлювали свою персональну компетентність і креативну суб'єктність та виявляли їх у професійному повсякденні.

Формулювання мети статті та завдань. Метою дослідження є психолого-дидактичне обґрунтування концептуальних засад професійної творчості як інтегральної умови формування і розвитку професійно-творчих здібностей студентів сучасного ВНЗ. Завдання зводяться до наступного: 1) висвітлити теоретико-методологічні засади розвитку професійної творчості майбутніх фахівців психологічного профілю; 2) здійснити психологічне обґрунтування професійно-творчих здібностей психологів; 3) охарактеризувати соціально-психологічні умови становлення творчої особистості студентів та розвитку їхньої професійної творчості.

Виклад основного матеріалу.

Розвиток творчої особистості студентів ВНЗ як майбутніх фахівців є вкрай актуальним завданням сучасної системи національної освіти, оскільки від повноти його вирішення залежить якість підготовки та ефективність їхньої професійної діяльності у різних секторах суспільного виробництва [1, с.11].

Процес творчості завершується втіленням задуму в навколишньому предметному світі, що названо об'єктивацією. В результаті взаємного переходу

зовнішнього і внутрішнього постає продукт творчості, сфера цінностей, якій психологічно відповідає оригінальність зі своїми послідовними стадіями – запозиченням, наслідуванням та власне оригінальністю.

Конкретним науковим методологічним підґрунтям дослідження стали філософські, педагогічні та психологічні принципи і підходи, що розкривають сутність поняття “професійна творчість” через висвітлення психологічних питань проблеми здібностей, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей особистості (В. І. Андрєєв, Е. Боно, В. Д. Дружинін, Н. І. Литвинова, О. М. Матюшкін, В. А. Роменець, Р. Стернберг, А. В. Фурман, Б. М. Теплов та ін.); психолого-педагогічних проблем формування творчої особистості (М. М. Гнатко, Д. Б. Богоявленська, Г. С. Костюк, О. І. Кульчицька, О. М. Лук, С. Медник, В. О. Моляко, Я. О. Пономарьов, В. В. Рибалка, Д. Саймонтон, С. О. Сисоєва, Є. Торранс та ін.).

Творча особистість є найбільшою цінністю для будь-якого суспільства, оскільки для неї характерні висока продуктивність, результативність особистісно та суспільно значущої творчої праці, завдяки чому людство робить черговий крок у своєму прогресі [2]. Здатність до творчості – це інтегративна якість особистості, яка відображає її особливе налаштування всієї внутрішньої структури – спрямованості, психічних процесів, станів і тенденцій, характерологічних рис, установок і бажань та ін.

В. В. Рибалка відзначає, що у спеціальній науковій літературі творчість найчастіше визначається як процес діяльності, результатом якого є створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей; в той же час творчість являє собою здатність людини створювати з наявного матеріалу дійсності на основі пізнання закономірностей об’єктивного світу нову реальність, що задовольняє різноманітним суспільним та особистим потребам [3, с.5].

У психології творчість, на думку В. В. Рибалки, досліджується у двох головних аспектах – процесуальному та особистісному. У процесуальному аспекті визначаються особливості перетворення суб’єктом предмета творчості, об’єкта, об’єктивної дійсності в цілому. Тому на передній план виступають,

головним чином, фази, стадії, етапи та результати такого перетворення [3, с.6]. В особистісному аспекті головне місце займають якості, здібності особистості як суб'єкта творчої діяльності, її потреби, мотиви, інтереси, знання, вміння, навички, характерологічні властивості, самосвідомість, емоції і почуття тощо [3, с.6].

Таким чином, в процесі визначення сутності професійної творчості потрібно враховувати як процесуальну та особистісну сторони, які, в свою чергу, доповнюють одна одну.

Як зазначає О. В. Василевицька [4], теоретичні підходи зарубіжних психологів зводяться до трьох основних вихідних положень: 1) творчі можливості закладені та існують в кожній дитині, є природною функцією мозку; 2) розвиток креативності відбувається тільки у творчій діяльності; формування творчої індивідуальності залежить від умов соціального середовища.

Піднімаючи питання про передумови розвитку творчої особистості, О. М. Матюшкін [5], диференціює такі її компоненти: домінуюча роль пізнавальної мотивації, дослідницька творча активність, можливість досягнення оригінальних рішень, прогнозування здатності до створення ідеальних еталонів. Дані структурні компоненти виступають детермінантами творчої свідомості особистості

Професійну творчість можна розглядати як особистісну характеристику, як реалізацію людиною власної індивідуальності, але не як певний набір особистісних рис. Кожна людина неповторна, унікальна, вона вносить у світ щось нове, таке, чого раніше не було. Виходячи з цього, ми визначаємо професійну творчість як саме таку інтегруючу властивість особистості, що виступає передумовою її професійно-творчих здібностей і творчої діяльності. Тобто професійна творчість розглядається нами в особистісному аспекті.

Для підготовки високопрофесійних конкурентоздатних фахівців-психологів дуже важливо усвідомити, що вища освіта повинна навчити студентів розпізнавати тенденції майбутнього, бачити нові моделі та зв'язки.

Маємо дослідити, що ж таке професійна творчість психолога, якими рисами повинна володіти творча особистість фахівця психологічного профілю, чи відповідає творче середовище освітнього закладу очікуванням та уявленням студента та яке місце займає творчість у системі психологічної діяльності.

Професійну творчість психолога ми визначаємо як невід'ємну складову професійної психологічної діяльності, що трактується як здатність трансформувати фахівцями засвоєний досвід навчально-професійної діяльності, у ході якого майбутній фахівець здатний відтворити і творчо реформувати продукт праці, стаючи активним суб'єктом.

Формування професійної творчості у майбутніх психологів – це складова процесу становлення цілісної творчої особистості, готової до професійної творчої діяльності.

Таким чином, розвиток професійної творчості в умовах сучасного вищого навчального закладу розуміється нами як такий освітній процес, в якому студент максимально свідомо і самостійно досліджує навчальний матеріал, забезпечуючи свій різнобічний розвиток та формує себе як творчу особистість.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Професійна творчість психолога – це здатність особистості фахівця до створення нового в духовному чи матеріальному вимірах життя і професійної діяльності, це основа розвитку психологічної діяльності, важливий фактор створення суспільства знань, а тому й обов'язковий атрибут компетентності і професійної майстерності психолога. Перспективу подальших розвідок убачаємо в теоретично-методологічному опрацюванні професійно-творчих здібностей майбутніх психологів, розробці соціально-психологічних умов для формування і розвитку їх професійної творчості.

Література:

1. Фурман А. В., Шандрюк С. К. Організаційно-діяльнісні ігри у вищій школі: [монографія] / Анатолій Васильович Фурман, Сергій Костянтинівич Шандрюк. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 272 с.

2. Фурман А. В., Шандрюк С. К. Психологічні особливості розвитку професійної креативності майбутніх фахівців соціогуманітарного профілю / А. В. Фурман, С. К. Шандрюк // Науково-методичні підходи до викладання управлінських дисциплін в контексті вимог ринку праці: мат. Всеукр. н.-пр. конф. 11–12 квітня 2013 р. : у 2-х т. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 32–36.
3. Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки учнівської молоді: [науково-метод. посібник] / за ред. В.В. Рибалки. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 388 с.
4. Василевіцкая О. В. Проблема творчества в отечественной и зарубежной психологии на современном этапе / О. В. Василевіцкая. – М.: Педагогика, 1987. – 380 с.
5. Матюшкин А. М. Концепция творческой одаренности / А. М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29-33.

References:

1. Furman A. V., Shandruk S. K. Organizatsiyno-diyalnisni igri u vischiy shkoli [monografiya] / Anatoliy Vasylovych Furman, Sergiy Kostyantynovich Shandruk. – Ternopol: TNEU, 2014. – 272 p.
2. Furman A. V, Shandruk S. K. Psihologichni osoblivosti rozvitku profesiynoi kreativnosti maybutnih fahivtsiv sotsio-gumanitarnogo profilyu / A. V. Furman, S. K. Shandruk // Naukovo-metodichni pidhodi do vikladannya upravlinskih distsiplin v konteksti vimog runku pratsi: Mat. Vseukr. n.-pr. Conf. 11-12 kvitnya 2013 p. u II t. – Dnipropetrovsk, 2013. – С. 32-36.
3. Psihologiya osobistisno orientovanoi profesiynoi pidgotovki uchnivskoi molodi [naukovo method. posibnik] / Ed. V. V. Ribalka. – Ternopil: Pidruchniki i posibniki, 2002. – 388 p.
4. Vasilevitskaya O. V. Problema tvorchestva v otechestvennoy i zarubezhnoy psihologii na sovremennom etape / O. V. Vasilevitskaya. – М.: Pedagogika, 1987. – 380 s.
5. Matyushkin A. M. Kontseptsiya tvorcheskoy odarennosti / A. M. Matyushkin // Voprosyi psihologii. – 1989. – № 6. – S. 29-33.